

Databáze NUSK – databáze slepotiskové výzdoby knižních vazeb

Anna Kašparová

Petra Štovičková

Severočeské muzeum v Liberci

Praha 29. 11. 2023

Dobrý den, dovoluji vám dnes představit databázi NUSK.

**Slepí svědkové doby slepotisková výzdoba knižních vazeb
projekt NAKI II.**

Severočeské muzeum v Liberci

Fakulta restaurování Univerzity Pardubice

Databáze vznikla v rámci projektu Slepí svědkové doby, který byl realizován v letech 2020–2022 v rámci výzvy NAKI II.

Projekt byl zaměřen na evidenci a identifikaci slepotiskového nářadí užívaného v 16. století na území Čech.

Základním materiálem pro databázi byly tužkové frotáže, které shromáždil Bohumil Nuska.

Nuskův archiv byl digitalizován, materiál byl kriticky zpracován a stal se základem pro databázi.

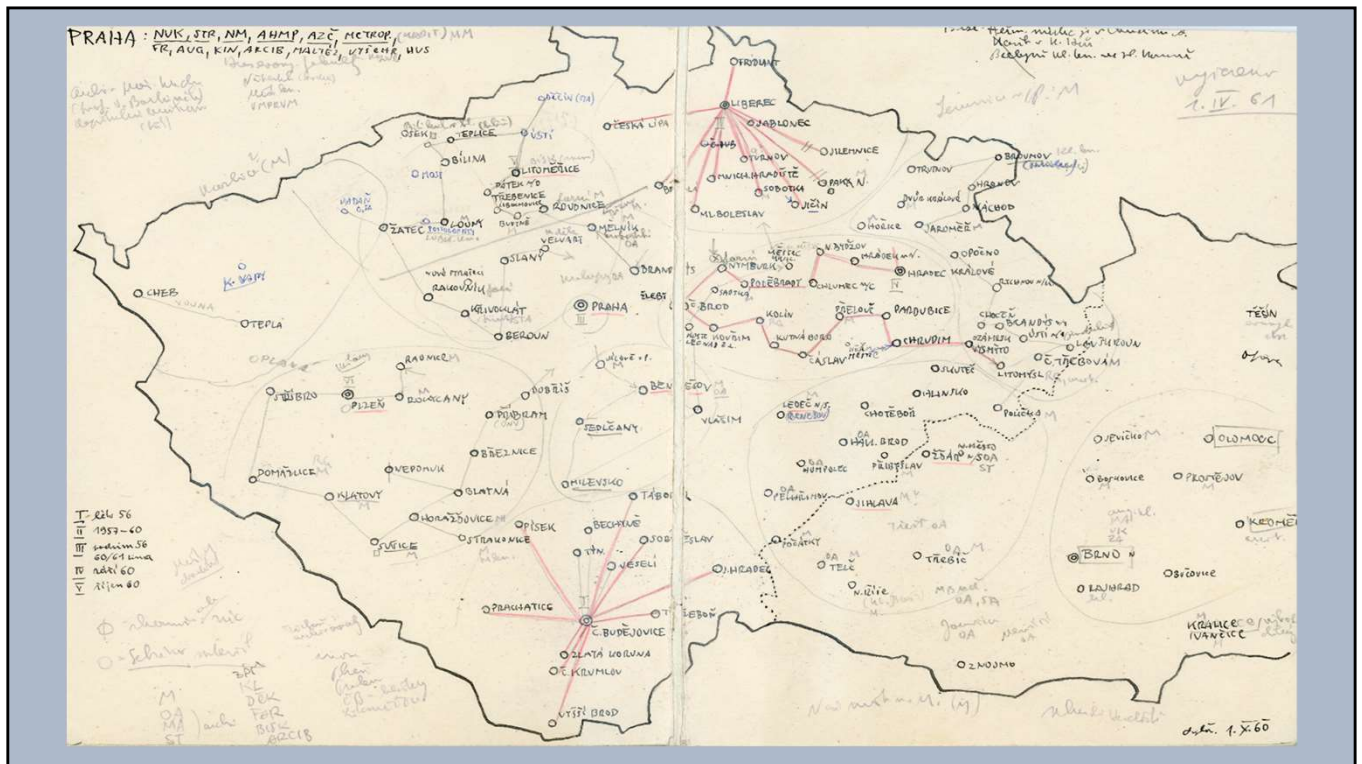
Na projektu se podílely týmy Fakulty restaurování Univerzity Pardubice a Severočeského muzea.

<https://nusk.upce.cz/>

- Specializovaná veřejná databáze slepotiskové výzdoby vazeb
- Mapa knihvazačských dílen 16. století
- Metodika odborného popisu knižní vazby
- Galerie motivů
- Soupis literatury
- Medailon B. Nusky

Vedle databáze jsou přístupné také tyto další záložky:

- Mapa knihvazačských dílen 16. století
- Metodika odborného popisu knižní vazby
- Galerie motivů
- Soupis literatury
- Medailon B. Nusky

Samotná databáze NUSK zpracovává archiv prof. Bohumila Nusky. Profesor Nuska v 60. a 70. letech neúnavně jezdil po Čechách a zkoumal původem české knižní vazby 16. století. Na slidu můžete vidět jeho tzv. „Plán bitvy“.

Okolo 10 000 obtahů exemplářů

4168 exemplářů v databázi

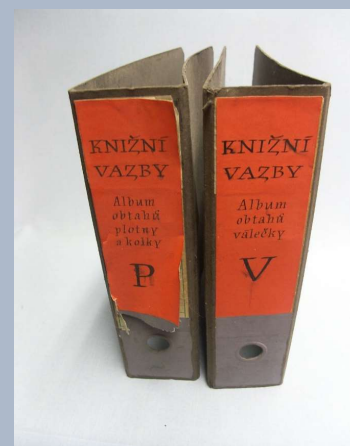
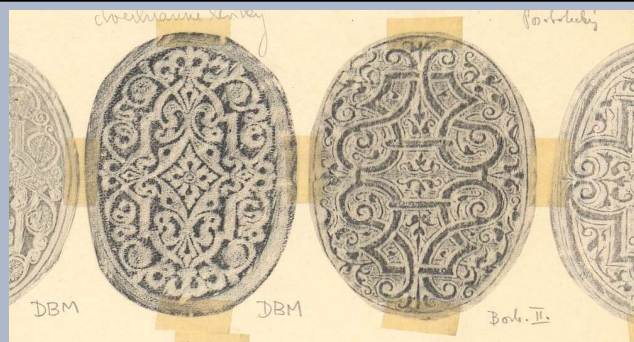
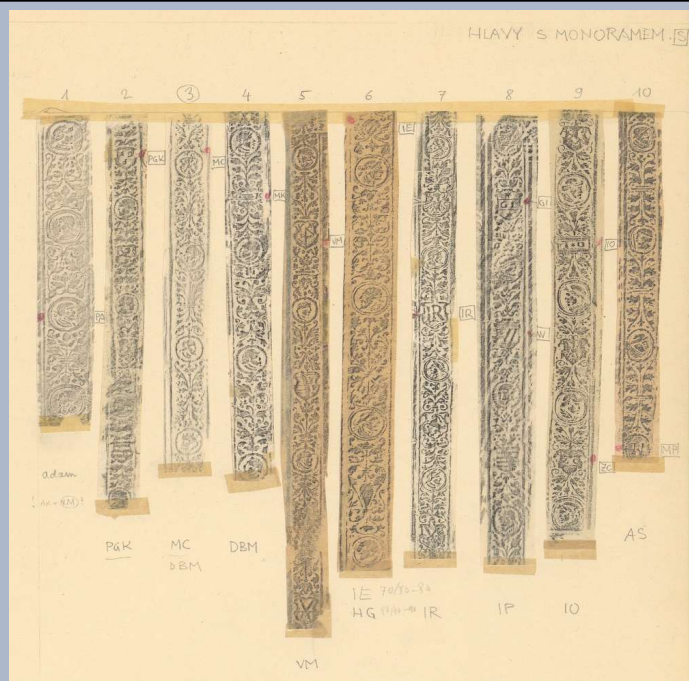
113 knihvazačských dílen

V rámci svého terénního výzkumu shromáždil na deset tisíc tužkových obtahů slepotiskových vazeb. Procházel archivy, knihovny, muzea, ale také svozové fondy klášterních knihoven. Nuska stihl velkou část archivu roztřídit podle dílen, které pojmenoval, ale určit jejich lokaci a dobu působení už nestihnul.

V rámci projektu jsme celkem zpracovali okolo 10 000 tužkových obtahů jednotlivých exemplářů. Do databáze pak bylo vloženo celkem 4168 exemplářů.

V rámci databáze bylo identifikováno 113 knihvazačských dílen, které působily na území Čech v 16. století.

Dvě alba nářadí – 2525 ks frotáží

Z obsahů exemplářů Bohumil Nuska vytřídil jednotlivá nářadí, jejichž tužkové obtahy nalepil do dvou alb.

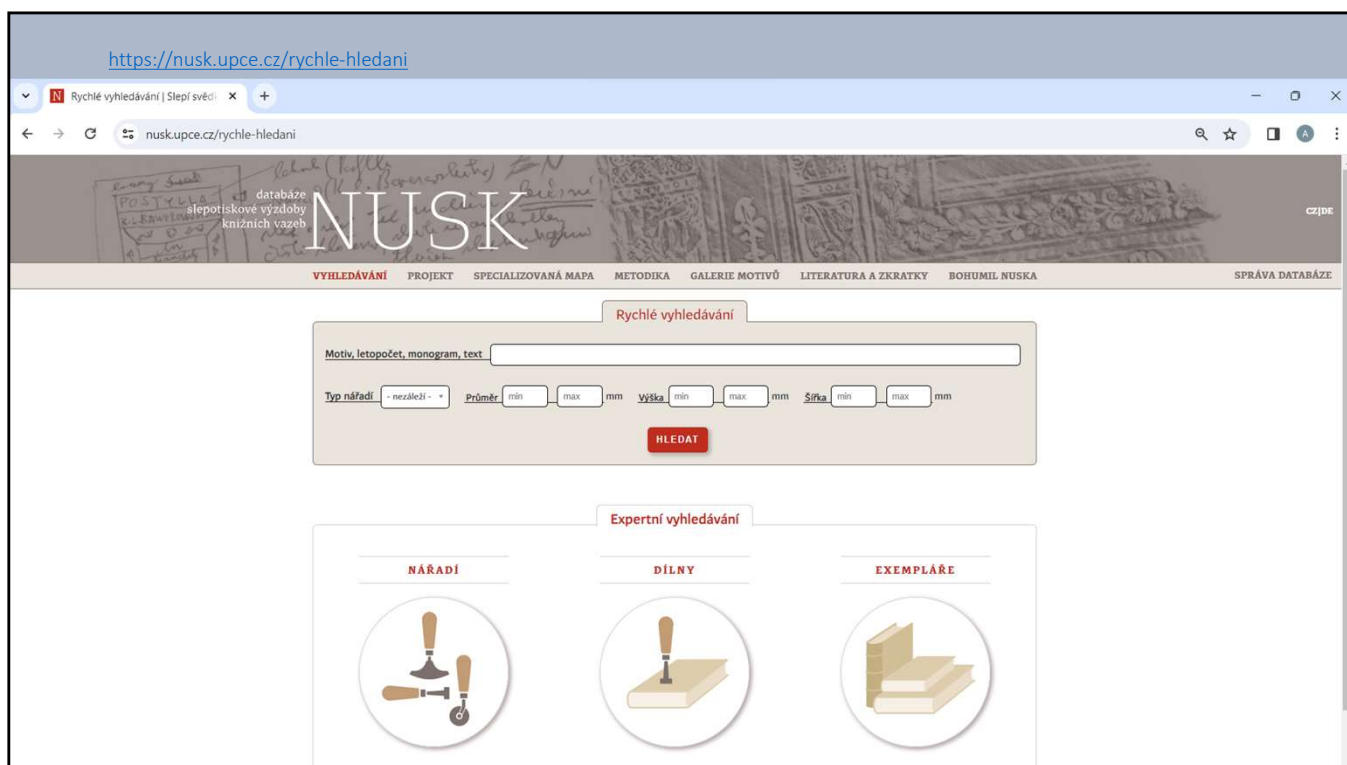
Nářadí rozdělil podle typu na kolky, plotny a válečky.

Později se ukázalo, že se v albech nachází pouze cca 60% z celkového počtu nářadí, které Nuska na frotážích zachytil.

	ALBA BOHUMILA NUSKY	DATABÁZE NUSK (2022)
Kolky	264	1061
Válečky	1005	1330
Plotny (bez supralibros)	545	660
Plotny (supralibros)	181	236
CELKEM NÁŘADÍ	1995	3287

Nuskův archiv byl digitalizován, materiál byl kriticky zpracován a stal se základem pro databázi, která byla pojata jako textově-obrazová evidence knihvazačského nářadí, užitého na konkrétních exemplářích, které v 16. století prošly knihvazačským zpracováním na území Čech.

Tento slide nám ukazuje počty nářadí, které Nuska vypreparoval do alb. Vedle je pak uveden počet nářadí v databázi, kterou jsme na počest profesora Nusky pojmenovali NUSK.

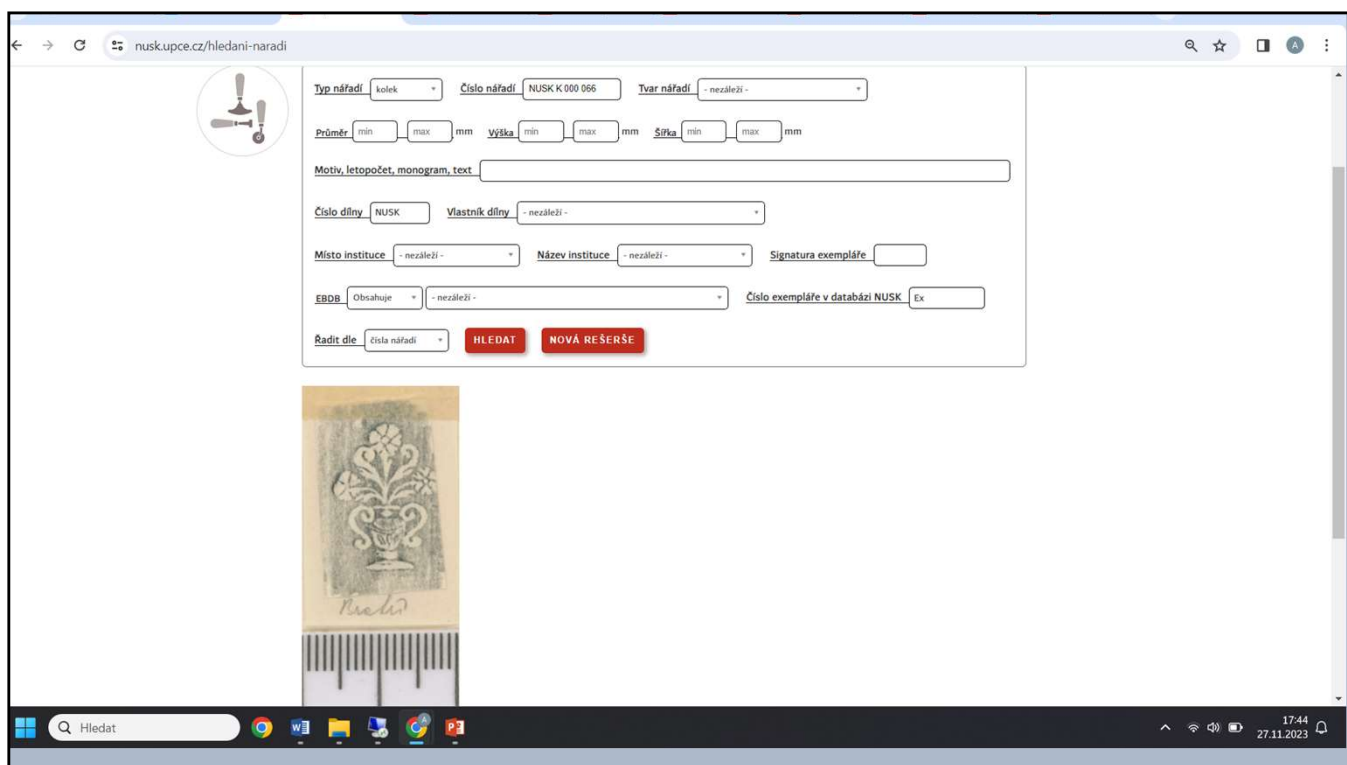
Ačkoliv na databázi pracovalo více lidí, je třeba zmínit na prvním místě jedno jméno, a to pana docenta Petra Voita, který vytvořil ikonografický popis nářadí a zařadil dílenský fundus v prostoru a čase. Z jeho pera pochází i hesla k jednotlivým dílnám.

Na tomto slidu vidíte úvodní stránku databáze.

Horní část je věnována rychlému vyhledávání nářadí.

Spodní část nás odkazuje na tzv. expertní, čili podrobné vyhledávání, které je strukturováno do třech specializovaných modulů: NÁŘADÍ – DÍLNY – EXEMPLÁŘE.

Jednotlivé moduly, jak sami vidíte, jsou odlišeny i graficky.

Všechny tři moduly jsou propojeny tak, jak nám umožnil software, který vybral náš spolupracující IT specialista, Petr Horák.

Dotazové formuláře u jednotlivých modulů jsou koncipovány široce s přesahy do dalších modulů.

Na slidu vidíte výsledek dotazu v modulu nářadí, kdy byl vyhledán konkrétní kolek.

Výsledek ukazuje obrazovou dokumentaci, základní popis, rozměr a dílny, ke kterým se nářadí podařilo přiřadit. Zároveň se můžete proklikat na samostatný záznam kolku a dílny.

Číslo nářadí: **NUSK K 000 066**
 Typ nářadí: **kolek**
 Tvar nářadí: **Volný**
 Výška: **19**
 Šířka: **14**
 Motiv: **Kytice | Květ | Květ na způsob rozety | Dřbán dvouuchý**
 Číslo dílny: **[NUSK 57](#)**
 Vlastník nářadí: **Ivančice II**
 Nuskovo původní označení: **Bratři, M C**
 Datace dílny: **1570-1618 (±)**
 Bibliografická poznámka: **[\[NUSK 57\] 1616 Písně duchovní evangelické. Kralice nad Oslavou. Tiskárna jednoty bratrské 1615. Broumov; Benk, sign. I M 28](#)**
 Zdroj: **Severočeské muzeum v Liberci. Legát Bohumila Nusky. Inv. č. ST 1953, 02**

Takto pak vypadá záznam nářadí, kde už můžete vidět vedle odkazu na exemplář s identifikovaným kolkem, také odkaz na dílnu, která nářadí používala.

VÝSLEDEK REŠERŠE

Tisknout ← Zpět na rešerši Dílny

Číslo dílny	NUSK 57
Vlastník dílny	Ivančice II
Nuskovo původní označení	Bratři, M C
Lokace dílny	Česká republika > Morava > Ivančice
Datace dílny	[ca 1579-1618]

Nářadí Exempláře - bibliografická prezentace Exempláře - obrazová prezentace

Katalogizační poznámka

Navzdory početné málo reprezentativnímu vzorku exemplářů považujeme dílnu Ivančice II za středisko jednoty bratrské, které se specializovalo převážně na knižní produkci blízkou jednotě bratrské. Středisko nenavázalo na starší etapu [Ivančice I](#), nýbrž se zčásti opřelo o litomyšlsko-boleslavskou „soupravu MC“, která sem byla od roku 1579 přičítána z dílny [Mladá Boleslav I](#) (Vjezd do Jeruzaléma [NUSK P.000.333](#), Poslední soud [NUSK P.000.400](#), [NUSK V.000.030](#)). Do „soupravy MC“ měly (?) dle Vávry patřit ještě plotny [Proměnění Páně](#) s nápisem HIC EST FILIVS a Eliášův vůz SVFFICIT MIHI. Nuska však první plotnu se stejným nápisem registruje jako [NUSK P.000.378](#) pouze v souvislosti s nebratrskou dílnou [Košatí svatí](#) a druhý motiv zná jako [NUSK P.000.303](#) a [NUSK P.000.304](#). Tyto plotny s Eliášovým vozem jsou bez nápisů a dle Nuskovy evidence je první příslušná pouze do Ivančic a druhá pouze do Boleslavi. Nicméně migrace nářadí byla ve skutečnosti bohatší a složitější, poněvadž leckteré kolky a válečky z Ivančic se postupně ocitaly naopak v Mladé Boleslavi. Rok [1579](#) je prozím nejmladší letopočet tlačený na přední desce vazeb. Jde o časově zastarávající bratrskou a probratrskou literaturu, kterou od 40. let 16. století tiskl [Jan st. Olhovský](#), [Jiřík Dačický](#) a [Alexandr Dvizezdecký](#). Nejmladším exemplářem se z hlediska tiskárenské výroby jeví mj. [bratrský kancionál 1615](#), na jehož přední desku byl vytlačen letopočet 1616. Nejvyšší letopočet tlačený na vazbě je [1618](#).

Literatura

[VÁVRA 1970](#) s. 96 a 98 plotny Proměnění Páně a Eliášův vůz označeny jako nářadí migrující mezi Boleslaví a Ivančicemi
[VÁVRA 1970](#) s. 108-110
[VOJT 2020](#) s. 187-194.

Výstup výzkumného projektu NAKI II „Slepi svědkové doby. Slepotosková výzoba knižních vazeb“ (DG20P020VV016) byl financován MK ČR z Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity © 2023 UNIVERZITA FABOUBICE. VŠECHNA PŘÁVA VYHRÁZENA.

A tady už je proklik do konkrétní dílny v databázi.

Vidíte tu na prvním místě číslo dílny a její název.

Dále je uvedeno i Nuskovo původní označení dílny, které jsme však v řadě případů museli změnit z důvodů původní neukotvenosti středisek v prostoru a čase, a také proto, že řada názvů byla pojata výrazně metaforicky a pro dnešní jazyk v některých případech i nesrozumitelně. Přesto jsme však Nuskovo původní pojmenování chtěli zachovat. Na stránce dále následují datace a lokace, které jsou u řady dílen přibližné.

V dolní části je pak shrnutí v podobě Katalogizačního hesla.

Uprostřed jsou pak umístěny odkazy na další dva moduly, které jsme si již představili: nářadí a exempláře.

[Sdíleno](#) x [Prezent](#) x [Slepi svi](#) x [NUSK K](#) x [NUSK 5](#) x [Slepi svi](#) x [NUSK 5](#) x [NUSK K](#) x [NUSK 5](#) x [NUSK 4](#) x [NUSK 3](#) x +

nusk.upce.cz/dilna_exemplare_text/1615

VYHLEDÁVÁNÍ PROJEKT SPECIALIZOVANÁ MAPA METODIKA GALERIE MOTIVŮ LITERATURA A ZKRATKY BOHUMIL NUSKA SPRÁVA DATABÁZE

NUSK 57 Tisknout Zpět na dříve

Exempláře
 (přejít na [obrazovou prezentaci](#))

Bible kralická šestidílná, Díl čtvrtý, Kralice nad Oslavou; Tiskárna jednoty bratrské 1587, Litoměřice; BisK, sign. F.F.9-4
Bible kralická šestidílná, Díl druhý, Kralice nad Oslavou; Tiskárna jednoty bratrské 1580, Praha; Strk, sign. BA.V.16
Bible kralická šestidílná, Díl první, Kralice nad Oslavou; Tiskárna jednoty bratrské 1579, Praha; NK, sign. 54.E.8209/1
Bible kralická šestidílná, Díl třetí, Kralice nad Oslavou; Tiskárna jednoty bratrské 1582, Praha; Strk, sign. BA.V.17
1579 Bavoryský, Beneš; Kniha tato jest o pravém náboženství křesťanském. Prostějov; Olivetský z Olivetu, Jan st. 1543, Praha; Strk, sign. DR.IV.12
1579 Bavoryský, Beneš; Rozmlouvání společné čtyř bratří, Praha; Datický, Jiří; Jakubův 1568, Praha; Strk, sign. BCh IX.15
1579 Carion, Johannes; Kniha kronik o všelých znamenitých věcech, Litomyšl; Quisdecký, Alexandr 1541, Praha; NK, sign. 54.B.102
1579 Cervenka, Matěj; Paměti jednoty bratrské [post 1547], Praha; NK, sign. XVII.C.3
1580 Písně duchovní evangelické, Ivančice; Tiskárna jednoty bratrské 1572, Píseň; StudVědk, sign. 154981
1581 Kirchengeseng, darinnen die Heubartickel des christlichen glaubens kurz gefasset und ausgeleget sind, Ivančice; Tiskárna jednoty bratrské 1566, Praha; Strk, sign. PP.II.11
1581 Vespilus Marc, Publius; Opera, Terat, Praetrik, sign. 46033
1585 Daneků, Lambert; Opuscula omnia theologica, Genève 1583, Bratislava; MSlov, sign. 16960 FrantK Skalica
1588 Bible kralická šestidílná, Díl osmý, Kralice nad Oslavou; Tiskárna jednoty bratrské 1588, Praha; NK, sign. 54.E.8209/5
1588 Bible kralická šestidílná, Díl první, Kralice nad Oslavou; Tiskárna jednoty bratrské 1579, Litoměřice; BisK, sign. F.F.9-4
1596-1604 (ca) Bible kralická jednodílná, Kralice nad Oslavou; Tiskárna jednoty bratrské 1596, Leiden; UB, sign. 498.E.6
1601 Pozemková kniha - Sruby 4.1 [1601], Žámsrk; SQA, sign. Vysoké Mýto 1601
1604 Goclenius, Rudolph; Partitionum dialecticarum, Frankfurt/M.; Palthenius, Zacharias 1598, Praha; PNP - svory, sign. Sine
1605 Váček [latinské] [1605 ante], Sulice; Kapouk, sign. C.395
1612 Beiniger, Joachim; Anti-Socius hoc est Solida et exacta confutatio, Frankfurt/M.; Biermann, Konrad 1612, Bratislava; MSlov, sign. 14196 FrantK Skalica
1612 Konečný, Matouš; Kniha o povinnostech křesťanských, Praha; Tiskárna žumanská 1611, Praha; Strk, sign. Bl.VI.54
1615 Kacota, Jan; Druhý díl Postylie od památky svatě Trojice až do adventu, Praha; Bohutský z Hranic; Jonata 1615, Litoměřice; Kautk, sign. H.11b.793
1616 Písně duchovní evangelické, Kralice nad Oslavou; Tiskárna jednoty bratrské 1615, Broumov; BenK, sign. I.M.28
1618 Gessner, Konrad; Vogelbuch, Frankfurt/M.; Saur, Johannes 1600, Nelahozeves; LbK, sign. V.Aa.38

Výstup výzkumného projektu NAKI II „Slepi svědkové doby. Slepišská výtvarná knižnice“ (DG20PO20V016) byl financován MK ČR z Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity © 2023 UNIVERZITA PARDUBICE. VŠECHNA PRAVA VYHRAZENA.

Hledat 17:51 27.11.2023

Zobrazení exemplářů je v databázi řešeno buď bibliografickým soupisem a nebo obrazovou prezentací.

https://nusk.upce.cz/exemplar/1802

Sdílení x N Slepí s x N NUSK x N I M 28 x N I M 28 x N NUSK x N Slepí s x N NUSK x N NUSK x N NUSK x N NUSK x N NUSK x N NUSK x N NUSK x N

nusk.upce.cz/exemplar/1802

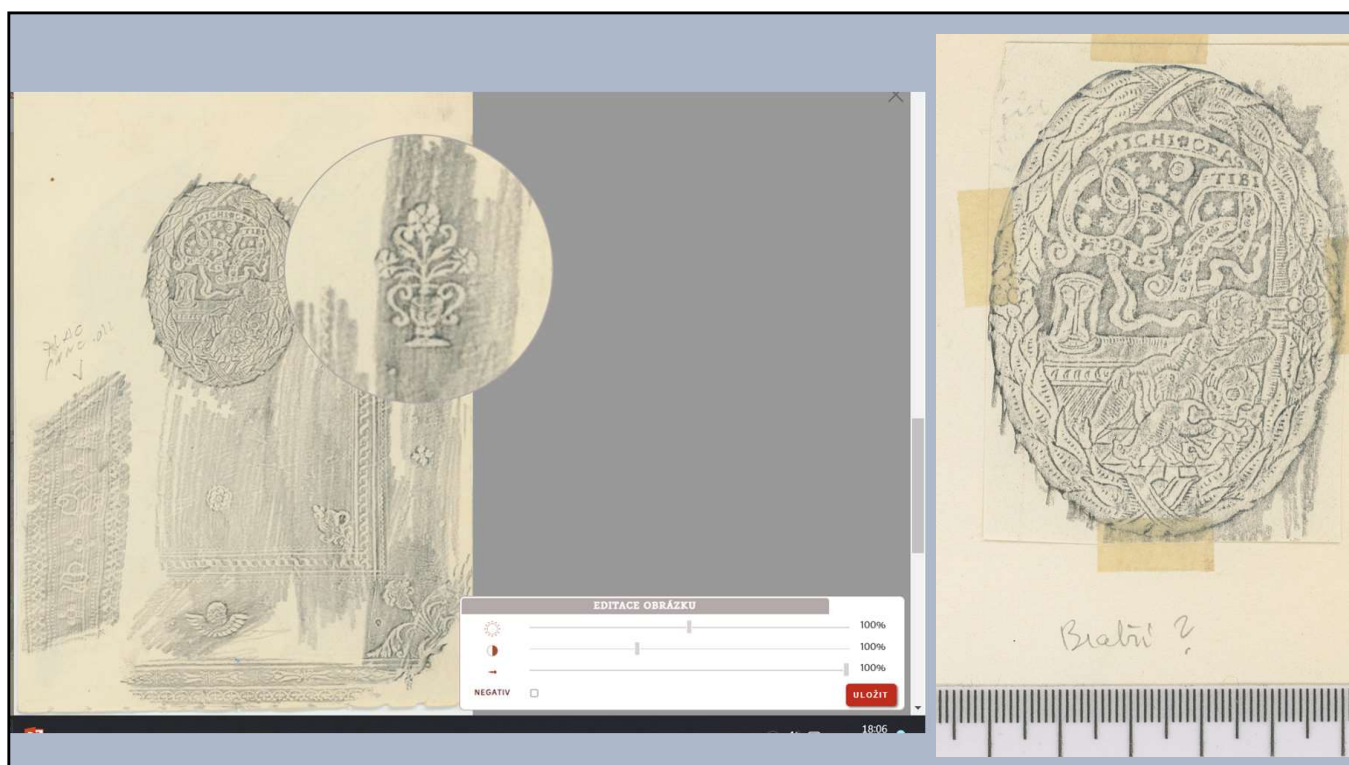

Číslo exempláře	NUSK Ex 850
Signatura	I M 28 a
Název instituce	Benk
Místo instituce	Broumov
Název díla	Pisně duchovní evangelické
Místo vydání	Kralice nad Oslavou
Tiskař	Tiskárna jednoy bratrské
Rok vydání	1615
Iniciální seriál a letopočet	M K, 1616
Vlastník exempláře	Konečný, Matouš [1569-1622]
Datace vazby	1616
Vlastník dílny	NUSK 57
Poznámka	Dataci vazby přebíráme z letopočtu tlačeného na přední desce. Identifikace iniciál není jistá.
Přifažení nářadí	NUSK K 000 066 NUSK K 000 121 NUSK K 000 200 NUSK K 000 251 NUSK K 000 262 NUSK K 000 501 NUSK K 000 502 NUSK K 000 590 NUSK P 000 303 NUSK P 000 501 NUSK P 000 724 NUSK V 000 562 NUSK V 000 803 NUSK V 000 939 NUSK V 000 973 NUSK V 001 012

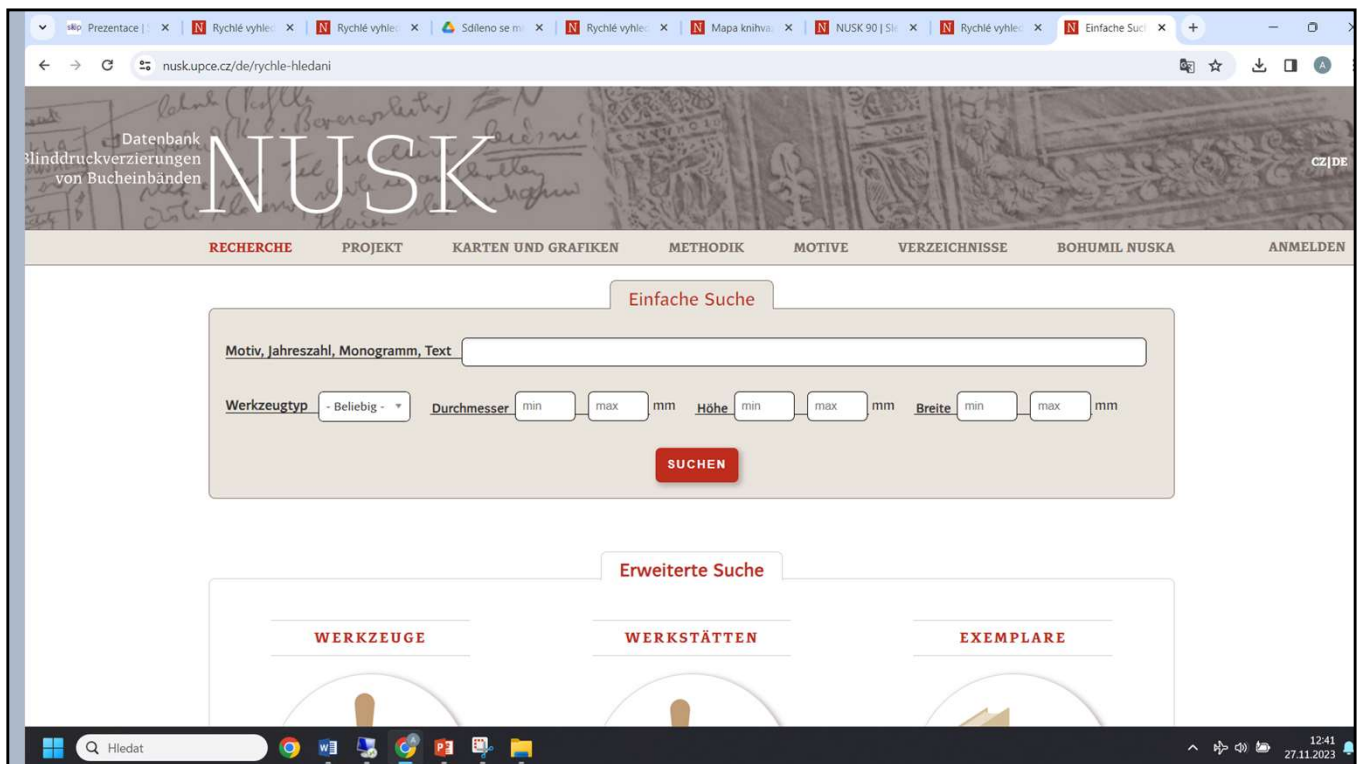
Tady je pak ukázka záznamu exempláře, na kterém bylo použito konkrétní nářadí, které jsme již viděli.
Zde je horní popisná část.

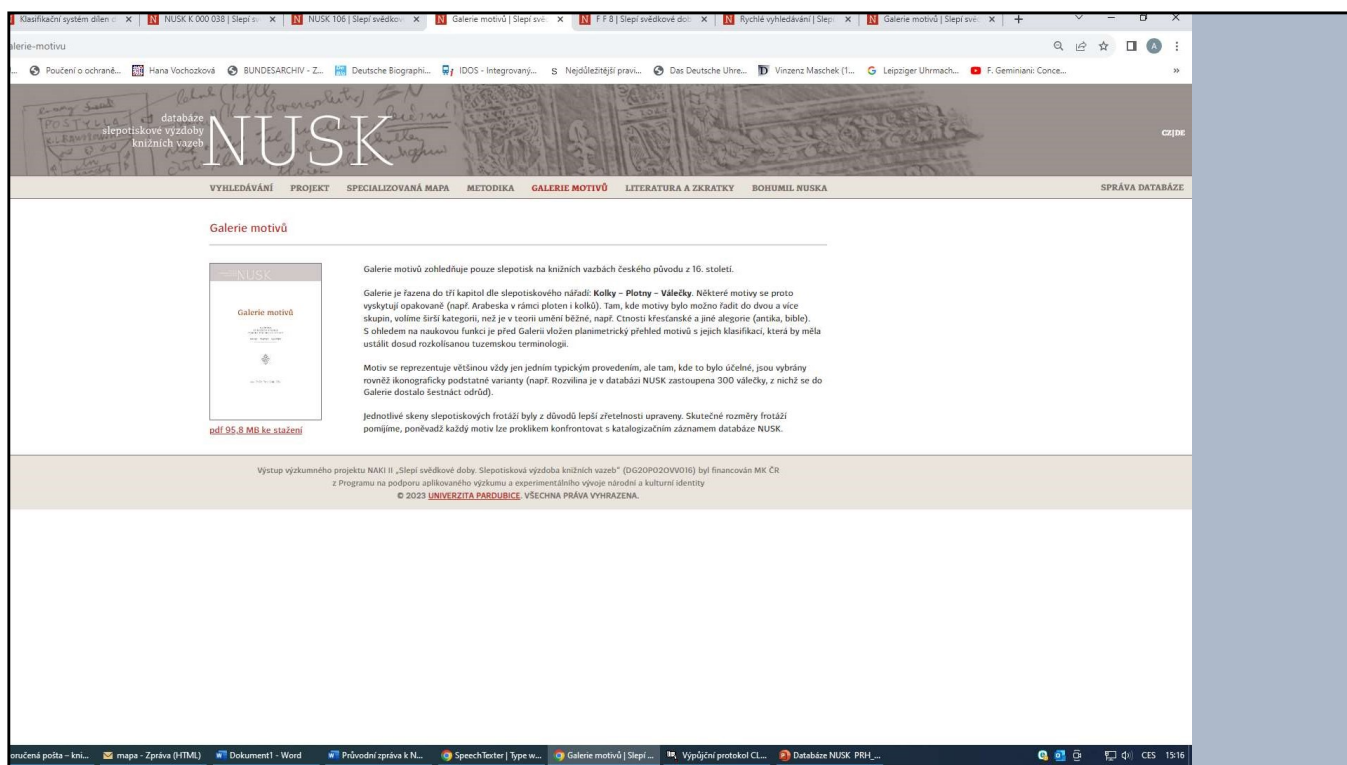
Pokud srolujete na stránce níž, najdete obrazovou dokumentaci, v některých případech doplněnou i o fotografie vazby.

Databáze je uživatelsky příjemná a jak jste sami viděli, přístupná mezi všemi moduly. Zde je ukázka možnosti práce s obrazovým materiálem. Všechny náhledy si při své práci můžete stáhnout a vytisknout.

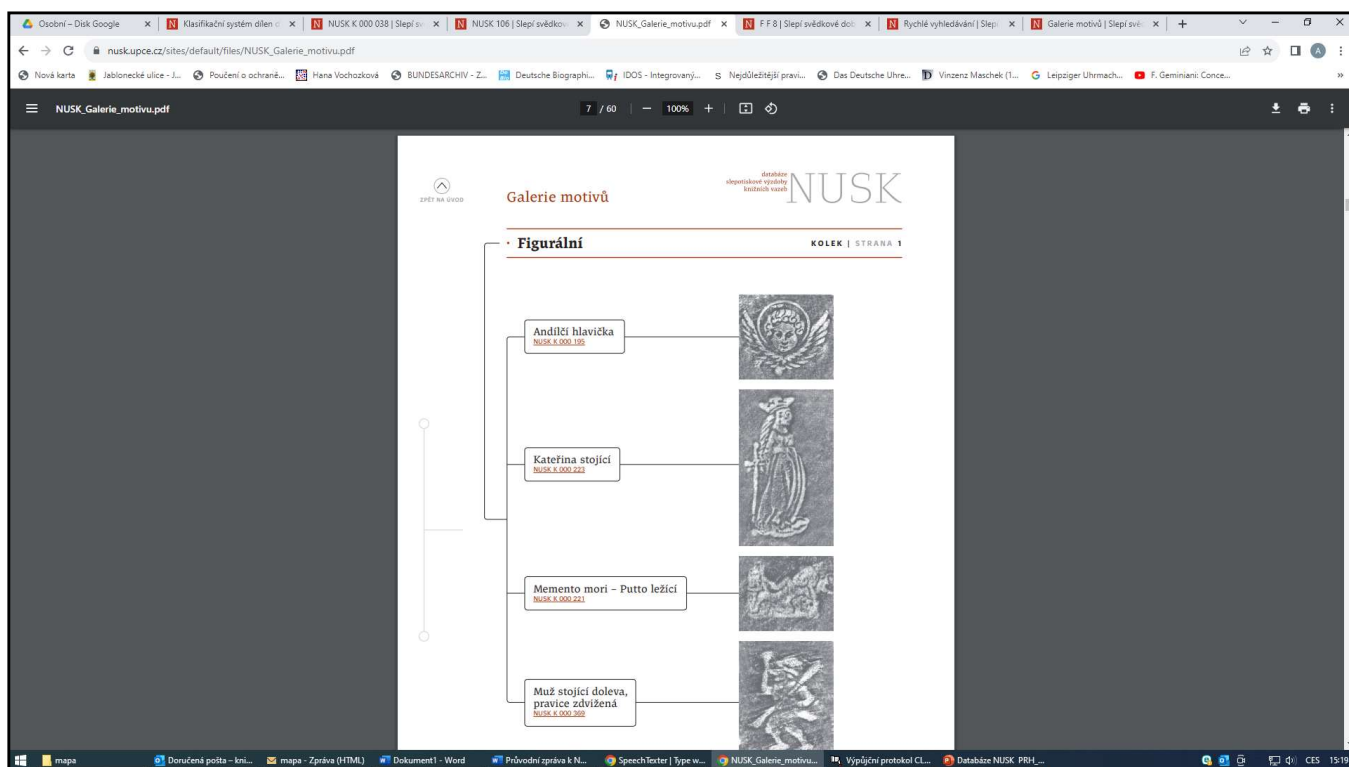

Vzhledem k návaznosti na německé prostředí je databáze k dispozici také v němčině.

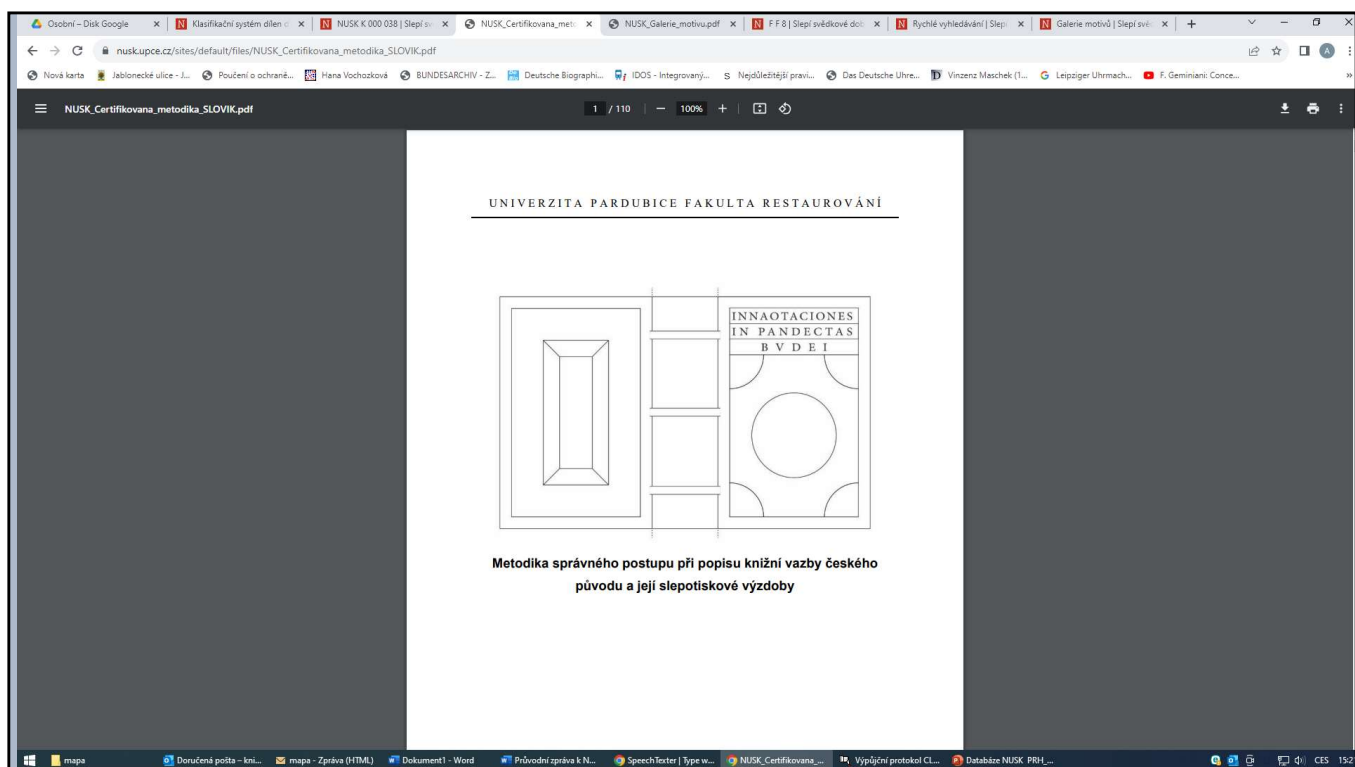

Ještě bychom v krátkosti chtěli představit další výstupy, které jsou na stránce databáze k dispozici.

Při práci na databázi a zpracování slovníku motivů, Petr Voit zpracoval i galerii motivů, která je vynikajícím přehledem podoby žádaných ikonografických motivů užívaných v 16. století v řemeslnických dílnách na českém území.

Takto vypadá ukázka z figurálních motivů, kdy kromě názvu, ilustračního obrázku v podobě tužkového obtahu slepotiskového nářadí, je vložen i aktivní odkaz na konkrétní nářadí.

Dalším výstupem je Metodika pro popis knižní vazby, kterou zpracoval děkan Fakulty restaurování v Litomyšli, Radomír Slovík.

steptiskové vyzdobení knižních vazeb

NUSK

[VYHLEDÁVÁNÍ](#)
[PROJEKT](#)
[SPECIÁLIZOVANÁ MAPA](#)
[METODIKA](#)
[GALERIE MOTIVŮ](#)
[LITERATURA A ZKRATKY](#)
[BOHUMIL NUSKA](#)
[SPRÁVA DATABÁZE](#)

Mapa knihvazačských dílen 16. století

Datace dílny od do Vlastník dílny

Lokalizace dílny: -- nezáleží --

POUŽIT

Legenda

město	region	země	stát
přesná lokalizace dílny	přibližná lokalizace dílny	(Čechy, Morava) dílnu se nepodařilo blíže lokalizovat	(Česká republika) dílnu se nepodařilo blíže lokalizovat

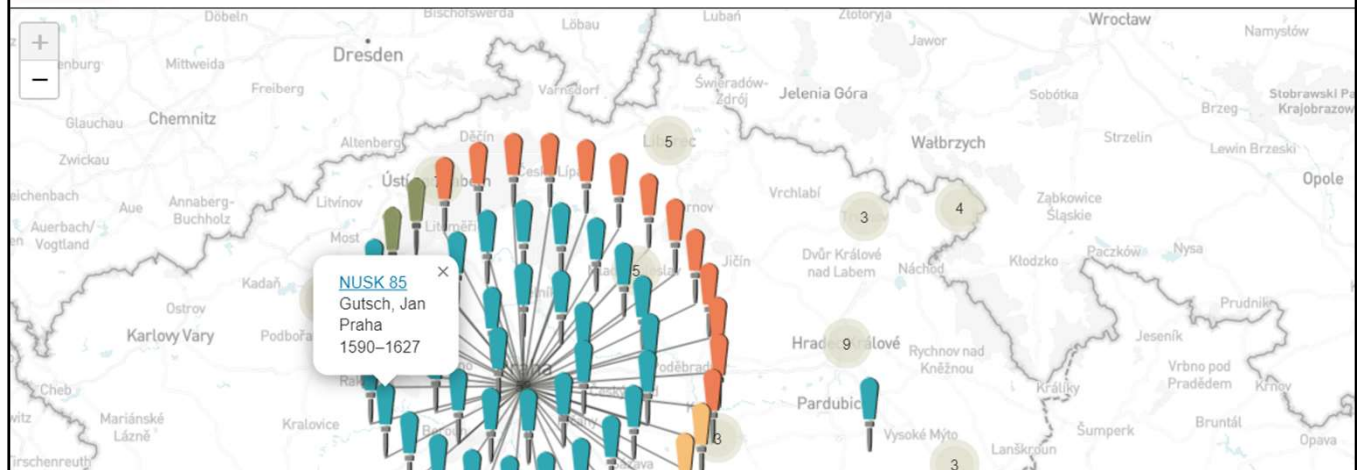
Propojená s databází je i interaktivní mapa, která ukazuje identifikované dílny, jejich počet a rozložení v prostoru a čase.
 Některé dílny se podařilo lokalizovat do konkrétního města.
 U řady dílen se to podařilo alespoň přibližně v rámci regionu, země nebo státu.
 Všechny tyto územní jednotky jsou na mapě odlišeny barevně.

Mapa knihvazačských dílen 16. století

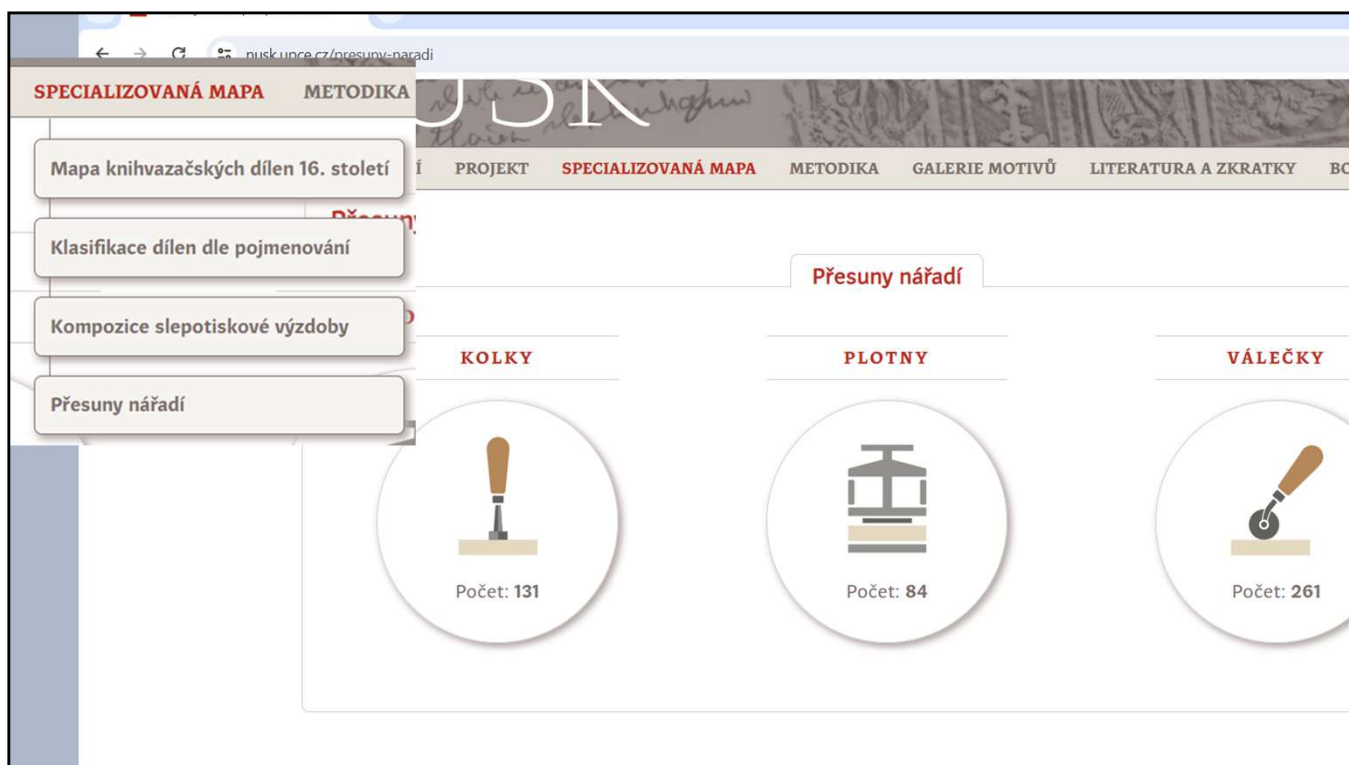
Datace dílny od do Vlastník dílny

Okalizace dílny

POUŽÍT

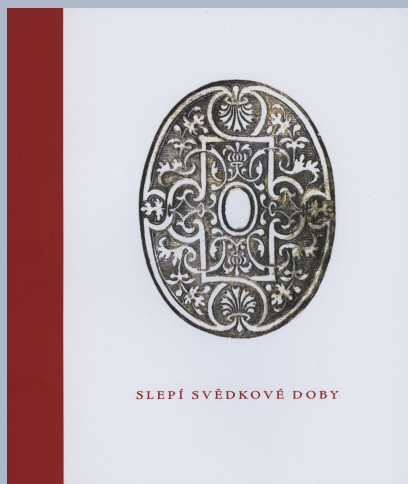

Zde je příklad Prahy, která je přirozeným centrem.
Po kliknutí na náradí se ukáže rychlá informace o dílně, po dalším rozkliknutí se dostaneme ke konkrétní dílně v modulu dílny, tak jak jste už viděli.

K mapě jsou přiřazeny ještě další doplňkové informace o samotném pojmenování dílen, ukázky kompozic a zajímavá zjištění o pohybu nářadí mezi dílnami.

Literatura

A na úplný závěr ještě odkaz na nejnovější literaturu, která se tématem renesanční knižní vazby na území Čech zabývá.

První je loňský výstavní katalog, který doplnil výstavu Slepí svědkové doby, která proběhla ve druhé polovině roku 2022 v prostoru Severočeského muzea.

Druhý odkaz je pak na poslední vydanou knihu Petra Voita: „Boj o volnou plochu“, na které ještě neoschla tiskařská čerň.

Děkujeme za pozornost

Protože tato renesanční vazba české proveniencence
má umělecko-historickou hodnotu, žádáme Vás,
abyste s knihou opatrně zacházeli.

knihovna@muzeumlb.cz

de knihy

Děkujeme za pozornost.

Anna Kašparová
Petra Štovičková

Knihovna Severočeského muzea v Liberci